

آثار سودمند و زیان بار استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) از دیدگاه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر بهار

فریدون یزدانی¹

¹ دانشگاه پیام نور استان همدان (نویسنده مسئول) پست الکترونیکی: f-yazdani@pnu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله علمی - پژوهشی دریافت: 28 اردیبهشت 1396 پذیرش: 14 تیر 1396	هدف اصلی این پژوهش تعیین آثار استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین از دید دانش آموزان شهر بهار بوده است. روش پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بوده و جامعه آماری آن شامل تمامی دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر بهار می‌شده است که بر این اساس تعداد 288 نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار اصلی جهت جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق-ساخته بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری مختلفی چون آزمون کلموگراف-اسمیرونف، آزمون t تک‌گروهی و t گروه‌های وابسته استفاده شد. نتایج نشان داد از نظر دانش آموزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) دارای آثار سودمند و زیان بار تربیتی است و آثار زیان بار آن به‌طور کلی بیش از آثار سودمند آن است. آثار سودمند تربیتی رسانه‌های نوین ارتباطی عبارت‌اند از: افزایش روابط اجتماعی مفید، ارتقاء آگاهی فردی و تسهیل یادگیری زبان دوم؛ و آثار زیان بار تربیتی آن عبارت‌اند از: ایجاد آشفتگی اخلاقی در دانش آموزان، انزوای دانش آموزان، افت تحصیلی، کاهش استفاده از لهجه محلی و کم شدن زمان فعالیت ورزشی در دانش آموزان است.
واژگان کلیدی: رسانه‌های نوین آثار سودمند آثار زیان بار دانش آموزان دوره متوسطه شهر بهار	

Useful and harmful effects of using from modern communicational media (such as internet, satellite and mobile phone) from girls student's point of view, in Bahar city

Fereidoon yazdani¹

¹ Payam-e Noor University, Branch of Nahavand. (Corresponding author) f-yazdani@pnu.ac.ir

ARTICLE INFORMATION

Original Research Paper
Received 18 May 2017
Accepted 05 July 2017

Keywords:

modern media
harmful effects
useful effects
high school students
Bahar City

ABSTRACT

The main purpose of this research was to determine the effects of using from modern media communication from Bahar city students' point of view. The method of this research was descriptive, kind of survey. Statistical population of it include all female high- school students in Bahar city. So, in terms of multi-cluster sampling method 288 individual were selected. The main instrument for gathering data in this research was a research-made questionnaire. For data analysis, the inferential statistics like Kolmogorov-Smirnov test, one sample t-test and dependent t-test used. The results showed students believed that using from modern media communication like Internet/Mobile, and so on, have harmful and useful effects. Nevertheless, the harmful effects of it are more than the useful ones. Anyway, the useful effects of it respectively were: increasing the social relationship of students, promoting the individual consciousness, and facilitating the second language learning. On the other hand, the harmful effects of it respectively were student's morality disorders, isolation of students, educational drop-out, and decrease using of local slangs, and decrease sport activity time between them.

1. مقدمه

خاطر، بسیاری با ارائه مستندات مختلف تلاش می‌نمایند رسانه‌ها را آسیب‌زا و یک تهدید نشان دهند [5]. بدیهی است که رسانه به‌صرف رسانه بودن یک تهدید و آسیب محسوب نمی‌شود، بلکه می‌تواند دارای آثار مفید و سودمند بسیاری هم باشد. تا کنون درباره آثار مفید و مضر رسانه‌های ارتباطی نوین چند پژوهش صورت گرفته است که در ادامه به برخی از نتایج این پژوهش‌ها اشاره می‌شود:

موسی‌پور و درتاج [8] در پژوهشی با هدف ارزشیابی پویانمایی‌های دینی تلویزیون جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهند که اثرات سوء رسانه‌های ارتباطی نوین از اثرات سودمند آن بیشتر است و از جمله اثرات سوء استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین به کاهش عملکرد و افت تحصیلی دانش‌آموز و به انزوا کشاندن دانش‌آموزان است.

نوابخش، هاشم‌نژاد و زادشم‌پور [9] در مقاله‌ای با هدف بررسی آثار اینترنت و موبایل در تغییر هویت جوانان 15-29 سال استان مازندران ادعا می‌کنند که در گذشته هویت افراد و روابطشان با دیگران وابسته به فضای مادی بود که در آن زندگی می‌کردند، اما در حال حاضر با گسترش فن‌آوری‌های ارتباطی نوین اطلاعاتی و ارتباطی، محدودیت‌های زمان و مکان از بین رفته است و فرد دیگر به محیط بومی خود وابسته نیست. نوع گذران اوقات فراغت جوانان با گفت‌وگوی اینترنتی و پیام کوتاه محبوبیت زیادی پیدا کرده است. این دو، به نوبه خود سبب تغییرات هویتی مانند پیدایش هویت مجازی، هویت کاذب و هویت آنی روی جوانان شده و باعث شده است تا ارتباط بین نوجوانان در جنس‌های مخالف با سرعت و سهولت صورت گیرد. با این وجود، آن‌ها در انتهای مقاله نتیجه‌گیری می‌کنند که علی‌رغم تهدیدات فضای مجازی، امکانات نوین می‌تواند فرصتهایی را نیز برای جوانان به‌همراه داشته باشد.

محمدپور، نقدی و نادرنژاد [10] در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر ماهواره بر هویت فرهنگی دانشجویان دانشگاه سمنان به این نتیجه دست یافته‌اند که افرادی که وقت بیشتری را صرف استفاده از ماهواره کرده‌اند، از سازه هویت فرهنگ محلی نمره کم‌تری اخذ می‌کرده‌اند و رابطه معنی‌دار و منفی بین میزان استفاده از اینترنت و نمره هویت فرهنگی دانشجویان وجود داشته است.

رحیمیان [11] در پژوهشی با هدف بررسی آثار استفاده از تلفن همراه بر رفتار دختران 16-30 سال استان سمنان نشان داده است که بین میزان استفاده از تلفن همراه و ارتباط دختران با جنس مخالف و نیز افت تحصیلی آن‌ها رابطه معناداری وجود

گسترش اینترنت، رسانه‌های تصویری، صوتی و تلفن همراه به‌صورت لحظه‌به‌لحظه بسیاری از خانواده‌ها را عملاً در رابطه با فرزندان با مشکلات بسیار روبه‌رو کرده است [1]. هنجارهای مورد قبول خانواده‌ها به‌صورت گسترده از طرف فرزندان مورد تردید و انکار قرار می‌گیرند و موجب بروز مسائلی می‌شوند که خصلت کژکارکردی داشته و باعث نوعی بی‌نظمی و عدم تعادل در سیستم اجتماعی می‌شود، به‌طوری‌که ارزش‌های محوری و امنیت عمومی نظام اجتماعی را مورد چالش قرار داده و موجب جریحه‌دار کردن وجدان جمعی و نگرانی عمومی نخبگان می‌شود [2]. رسانه‌های ارتباطی نوین به کودکان امکان می‌دهد تا خارج از حدمرز اجتماعی و جغرافیایی ارتباط برقرار کنند [3]. امروزه رایانه‌ها، شبکه‌ها، نرم‌افزارها و هرچیز مرتبط با آن‌ها فشارها و مسائل جدیدی ایجاد می‌کنند که افراد باید با آن‌ها و عرصه جدیدی که در آن واکنش‌های پهنجار یا نابه‌نجار خود را نشان می‌دهند، سازگار شوند [4]. کسب آگاهی لازم پیرامون رسانه‌های ارتباطی نوین و آموختن مهارت استفاده از آن‌ها می‌تواند آثار تربیتی آن را جهت دهد. ماهواره، تلفن همراه و اینترنت پدیده‌های نوظهور مؤثر بر تربیت هستند که بخشی از زندگی افراد جامعه‌ها شده، افکار و احساسات، روابط و به‌صورت کلی تربیت را متأثر ساخته‌اند؛ زیرا شخصیت‌های به تصویر کشیده‌شده در رسانه‌ها ممکن است تبدیل به مدلی برای افراد شوند و نگرش، باورها و رفتار آن‌ها را تحت تأثیر خود قرار دهند [5]. بالا رفتن اطلاعات و در جریان اخبار مختلف بودن یکی از مزایای رسانه‌های ارتباطی نوین است که با سرعت و حجم بالایی اطلاعات را از منابع اخذ و به مخاطبان ارائه می‌نماید. این اطلاعات زمینه‌های گوناگون سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را دربر می‌گیرد. رسانه همگانی وضع موجود اقتصادی و اجتماعی را با طبیعی جلوه‌دادن آن و با تقویت ناهنجاری‌ها تحکیم می‌کند [6] و می‌تواند نقش کنترلی در جریان‌های فرهنگی و اجتماعی بازی کند و از طرفی در ناهنجاری‌های موجود ضمن طبیعی نشان‌دادن ناهنجاری، آن را در جامعه به یک جریان تبدیل نماید. از این روی، نباید از آسیب‌های تربیتی رسانه‌های ارتباطی نوین غافل شد. واقعیت این است که فن‌آوری نه تنها حوزه تفکرات و احساسات ما را تحت تأثیر قرار داده، بلکه تأثیری عمده بر رفتار اجتماعی ما نیز داشته است [7]. رسانه‌های ارتباطی نوین مرز زندگی خصوصی و اجتماعی را کم‌رنگ و افراد را در مقابل خانواده بی‌قید نموده، رسوم اجتماعی را مورد تهدید قرار داده و هنجارهای اخلاقی را از بین برده است. به همین

کمرینی، گیاکوبازی، بونسچی، شولز و رابینیلی (Camerini, Giacobazzi, Boneschi, Schulz & Rubinelli) [17] در پژوهشی نشان دادند که ارتباط اینترنتی و میزان استفاده از این فن‌آوری با ادراک نوجوانان از کیفیت ارتباط با فامیل، رابطه معنادار و منفی دارد. یافته‌های آنان نشان می‌دهد که نوجوانانی که معمولاً از اینترنت استفاده می‌کنند با والدین خود دچار مشکل هستند و این مسأله بر کیفیت ارتباط آن‌ها اثر می‌گذارد.

کارتز و لیتل (Carter & Little) [18] در پژوهشی تأثیر اینترنت بر روابط اجتماعی، مانند ارتباط رودرو با دوستان، با اعضاء خانواده و تعداد همسایگان قابل‌شناسایی به‌اسم، را بررسی کردند. یافته‌های آنان نشان داد که تأثیر اینترنت چنان ناهمگن و متنوع است که نمی‌توان آن را به‌وسیله مدلی ساده خلاصه کرد. آنان بر این باور هستند که هر تحلیلی بر اساس مدل ساده‌شده به نتایجی اشتباهی منجر خواهد شد که تأثیرات ناهمگن، یکدیگر را فسخ خواهند کرد. یافته‌های آنان همچنین نشان می‌دهد که استفاده از اینترنت خصوصیات جمعیت‌شناسی فرد را کم‌رنگ‌تر می‌کند. لیکن نتایج آن‌ها همچنین نشان داده که فن‌آوری با فراهم‌کردن موقعیت‌های برابر برای افراد، روابط اجتماعی‌شان را تسهیل می‌کند.

کیسلر، کامینگ و روآت (Kiesler, Cummings & Ruat) [19] در پژوهشی دریافته‌اند که به‌طور کلی استفاده از اینترنت نتایج بهتری برای برون‌گراها و کسانی که از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند، به همراه دارد. مطالعه آن‌ها همچنین نشان می‌دهد که بسیاری از مردم، خصوصاً افرادی دارای منابع اجتماعی خوب، اینترنت را در زندگی عادی و به‌نفع خود مورد استفاده فراوان قرار می‌دهند.

همان‌گونه که دیدیم پژوهش‌های پیشین تنها بر مطالعه یک یا دو نمونه از رسانه‌های ارتباطی نوین متمرکز شده‌اند. اما باید دانست که رسانه‌های ارتباطی نوین امروزه متنوع و گوناگون هستند. ضمناً بررسی آثار سودمند و زیان‌بار رسانه‌ها باید با هم و در کنار هم مورد توجه قرار گیرد. اهمیت رسانه‌ها از جنبه‌های فردی، اجتماعی، ملی و بین‌المللی و در مواقع آرامش و بحران بسیار چشم‌گیر و تعیین‌کننده است، ولی باید توجه کرد که به لحاظ پیچیدگی کارکرد رسانه‌ها، تشخیص جنبه سازنده آن‌ها از جنبه‌های زیان‌بارشان چندان آسان نیست و شناخت آثار و پیامدهای این وسایل نیاز به بررسی‌های کارشناسانه دارد [20]. با توجه به مطالب فوق این پژوهش درصدد پاسخ‌گویی به سؤال‌های زیر است:

آیا از نظر دانش‌آموزان، استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین با آثار تربیتی سودمند همراه است؟

ندارد؛ اما وی رابطه معناداری بین میزان استفاده تلفن همراه و گوشه‌گیری دختران پیدا می‌کند. او در انتها بیان می‌کند که جهت استفاده صحیح از امکانات تلفن همراه، دختران 16-30 سال نیاز به آموزش دارند.

خوش‌خویی، یوسف‌زاده و آذریون [12] در پژوهشی با هدف بررسی نقش میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی و گرایش دانشجویان دختر دانشگاه بوعلی سینای همدان به حجاب به این نتایج دست یافته‌اند که بین میزان استفاده از ماهواره و گرایش به حجاب رابطه معنی‌دار و منفی وجود دارد و با بالا رفتن میزان استفاده از رسانه ارتباطی ماهواره از سوی دختران، گرایش به حجاب در آنان کم‌تر می‌شده است.

عباسی ولدی [13] نیز به آثار زیان‌باری که فن‌آوری‌های نوین می‌توانند به همراه داشته باشند اشاره کرده است.

شفیع‌زاده، زواره، محمدباقر و تاجیک [14] نیز به بررسی نقش فن‌آوری‌های نوین بر سلامت روانی دانش‌آموزان پرداخته‌اند و ادعا می‌کنند که در دنیای امروز فن‌آوری‌های نوین تأثیرات زیادی بر جنبه‌های مختلف فردی و اجتماعی زندگی افراد بر جای گذاشته است و یکی از موارد نگران‌کننده تحت تأثیر قراردادن سلامت روانی آنان است. از نظر آنان این مسئله به‌ویژه درباره کودکان و نوجوانان نگران‌کننده‌تر است. آن‌ها بر این باور هستند که هرچند در اثر استفاده زیاد از فن‌آوری‌ها امکان بروز مشکلات جسمی و روانی برای دانش‌آموزان وجود دارد؛ با این حال، فن‌آوری اگر در مدرسه کاربردهای جدی‌تر و حساب‌شده‌تری پیدا کند و به‌موقع و سنجیده به‌کار گرفته شود، می‌تواند یک همراه خوب برای معلم باشد.

کوه، هگده و کارمچندانی (Koh, Hegde, & Karamchandani) [15] در پژوهشی نشان دادند که تهدیدات اینترنت و ماهواره از بُعد عوامل خارجی بیشتر در حوزه‌های امنیتی و بین‌المللی و از بُعد عوامل داخلی، شامل نقاط ضعف و قوت کاربران و سازمان‌ها در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی و امنیتی است. در مرحله پیش‌گیری از تهدیدات شبکه‌های اجتماعی، راهبرد انتخابی باید حالت تهاجمی داشته باشد، همچنین بهتر است در مرحله تعاملی راهبرد تدافعی اتخاذ گردد. در مرحله بهبود وضعیت، باید کاربران و سازمان‌های مدنی از قوت‌ها استفاده کرده و تهدیدات را مرتفع سازند.

توی و بارکر (Toye & Barker) [16] در یک مطالعه نشان دادند که استفاده از رایانه و به‌ویژه اینترنت نتایج مثبتی در ارتباط با احساس روانی خوشایند و شرکت در اجتماع را در استفاده‌کنندگان موجب می‌شود.

صورت مقدماتی آن مورد مورد بررسی کارشناسان رایانه و نیز متخصصان آسیب‌های اجتماعی و علوم تربیتی قرار گرفت و در نهایت، صورت نهایی پرسشنامه تهیه گردید. مؤلفه‌های مورد مطالعه در این پژوهش شامل ابعاد مثبت: «بهبود روابط اجتماعی»، «افزایش آگاهی فردی»، «تسهیل یادگیری زبان دوم»، «بهبود عملکرد تحصیلی» و ابعاد منفی شامل: «ایجاد آشفتگی اخلاقی»، «انزوای دانش‌آموزان»، «افت تحصیلی»، «کاهش استفاده از لهجه محلی»، و «کاهش فعالیت ورزشی» بود. بخشی از گویه‌ها مربوط بود به نقش این رسانه‌ها در ایجاد آثار سودمند و بخشی دیگر مربوط می‌شد به نقش این رسانه‌ها در ایجاد آثار زیان‌بار در زندگی یا تحصیل دانش‌آموزان. پرسشنامه شامل 51 گویه می‌شد که در یک طیف پنج‌درجه‌ای بر اساس مقیاس لیکرت، شامل گزینه‌های: کاملاً موافقم، موافقم، بی‌نظرم، مخالفم و کاملاً مخالفم تنظیم شده بود. همان‌طور که قبلاً گفته شد برای تعیین روایی محتوایی و صوری پرسشنامه از نظر چند تن از کارشناسان رایانه، متخصصان آسیب‌های اجتماعی و صاحب‌نظران علوم تربیتی استفاده گردید. ضمناً برای سنجش پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید. بر این اساس مقدار ضریب آلفای آن 0.84 به دست آمد که نشان می‌دهد پرسشنامه از همسانی درونی کافی برخوردار است. همچنین به منظور اطمینان از روایی سازه پرسشنامه، یک تحلیل عاملی تأییدی (Confirmatory Factor Analysis) به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (Principal Component Analysis) بر روی داده‌های حاصل از اجرای پرسشنامه بر روی آزمودنی‌ها انجام شد. خوشبختانه معلوم شد که اکثر گویه‌ها دارای بار عاملی بیشتر از 40 درصد بر روی یکی از عامل‌ها بودند. در جدول شماره 2 نتیجه آزمون کایزر مایر اولکین (KMO) و در جدول شماره 3 داده‌های مربوط به تعیین سهم هر یک از عامل‌ها در تبیین واریانس کل نمرات در تحلیل عاملی تأییدی آمده است.

جدول 2. آزمون کایزر-مایر-اولکین و بارتلت جهت تحلیل عاملی پرسشنامه

Table 2. Kaiser-Meyer-Olkin and Bartlett's tests for factor analysis of questionnaire

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy	0.78
Bartlett's test of Sphericity	Approx. Chi-square
df	325
Sig.	0.01

همان‌گونه که در جدول شماره 2 ملاحظه می‌شود با توجه به این که سطح معناداری در آزمون کایزر-مایر-اولکین کم‌تر از 0.05 است، پس آزمون معنادار است و می‌توان تحلیل عاملی را

از نظر دانش‌آموزان، آیا استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین با آثار تربیتی زیان‌بار همراه است؟ در مقایسه، کدام آثار استفاده از رسانه‌های نوین (سودمند یا زیان‌بار) برای دانش‌آموزان پررنگ‌تر است؟

2. روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی به حساب می‌آید و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها جزء مطالعات توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری آن شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر بهار بوده که تعداد آنان در سال تحصیلی 96-1395، 1076 نفر بوده است. بر این اساس، تعداد 288 نفر دانش‌آموز بر اساس فرمول حجم نمونه‌گیری کرجسی و مورگان (Krejcie and Morgan) [21] و به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول 1. مدارس شهر بهار و نمونه‌های انتخابی

Table 1. Schools of Bahar city and selected samples

Schools	N	Selected schools in the first step of sampling	N	Selected samples in the second step of sampling with clustering
ReyhanatoNabi	175	✓	175 students in 7 classes	4 classes including 92 students
Hijab	188	✓	188 students in 8 classes	4 classes including 89 students
Kousar	89			
Hijrat	94			
Resalat	85	✓	85 students in 3 classes	2 classes including 54 students
Zeinab	95			
Fadak	87			
Saba	95			
Mouhebi	75	✓	75 students in 3 classes	2 classes including 53 students
Farzanighan	93			
SUM	1076		523 students	288 students

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش یک پرسشنامه محقق-ساخته بود. این پرسشنامه بر اساس یک مطالعه مقدماتی بر روی ادبیات موجود در این زمینه تهیه شد. ابتدا بر اساس مطالعه در منابع مکتوب چاپی و الکترونیکی ابعاد یا مؤلفه‌ها شناسایی و سپس بر اساس این ابعاد، گویه‌های مربوط به هر بُعد نوشته و

با توجه به داده‌های مندرج در جدول 4، ردیف اول ($t=5.13$) و $(sig=0.01)$ معلوم می‌شود که از دیدگاه دانش‌آموزان استفاده از رسانه‌های نوین موجب افزایش روابط اجتماعی بین آنان می‌شود. این یافته با نتایج تحقیق رحیمیان [11]، احمدزاده کرمانی [6] هم‌سو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت: امکانات ارتباطی در تلفن همراه و شبکه‌های جانبی آن نظیر تلگرام و اینستاگرام و ارسال پیام و برقراری تماس و همچنین امکانات جانبی اینترنت نظیر ارسال و دریافت ایمیل و ایجاد وبسایت و وبلاگ و امکانات مشابه، زمینه برقراری ارتباطات اجتماعی بیشتر برای دانش‌آموزان را فراهم می‌سازد. از این رو، شبکه‌های ارتباطی نوین در افزایش روابط اجتماعی نقش مثبت دارند.

همچنین با توجه به داده‌های ردیف دوم ($t=8.9$ و $sig=0.01$) مشخص می‌شود که استفاده از رسانه‌های نوین موجب ارتقاء آگاهی فردی دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتایج تحقیق رحیمیان [11]، احمدزاده کرمانی [6]، محمدپور و همکاران [10] هم‌سو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت: تنوع گروه‌ها و کانال‌های ارتباطی فعال در تلفن‌های همراه و امکان استفاده از چندرسانه‌ای‌ها زمینه اطلاع‌رسانی و آموزش افراد را تسهیل می‌نماید. سرعت دسترسی به اطلاعات و امکان استفاده از این منابع اطلاعاتی تقریباً در همه جا و همه وقت و به دور از محدودیت‌های دسترسی، به افراد این امکان را می‌دهد تا دانش‌های مورد نیاز خود را از طریق رسانه به شکل‌های مختلف کسب کنند. ضمناً هزینه صرف‌شده در به دست آوردن این دانش‌ها بسیار ناچیز و کم‌تر از هزینه آموزشی‌های رو در رو و یا مطالعه منابع مکتوب است. بنابراین، رسانه‌های ارتباطی نوین نقش مهمی در ارتقاء آگاهی دانش‌آموزان ایفاء می‌کنند.

همچنین با توجه به داده‌های ردیف سوم ($t=3.31$) و $(sig=0.01)$ معلوم می‌گردد که استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین یادگیری زبان دوم را تسهیل می‌کند. این یافته با نتایج تحقیق رحیمیان [11] هم‌خوانی دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت دانش‌آموزان فارسی‌زبان معمولاً در یادگیری زبان دوم، به ویژه زبان انگلیسی، با مشکل روبه‌رو هستند، چراکه آموزش‌های مدرسه‌ای در قالب کتاب‌های درسی و منابع مشخص شده وزارتی صورت می‌گیرد و زمان و امکانات لازم جهت استفاده گسترده از رسانه‌های صوتی و تصویری و منابع تکمیلی وجود ندارد. رسانه‌های ارتباطی نوین به دلیل گستردگی استفاده و دسترسی آسان و متنوع، و مطابق بودن برنامه‌ها با سلاقی مختلف افراد و جذابیت بالای برخی برنامه‌ها، زمینه علاقه‌مندی بیشتر دانش‌آموزان به یادگیری زبان دوم را فراهم می‌سازد و به

انجام داد. همچنین عدد 0.78 کفایت نمونه‌گیری را نشان می‌دهد. به جدول 3 نگاه کنید:

جدول 3. درصد واریانس تبیین شده در تحلیل عاملی برای دسته‌بندی عامل‌ها

Table 3. Percent of explained variance in factor analysis for classification of factors

Number of factor	Extraction sums of squared loading		Rotation sums of squared loading		Cumulative %
	Total	% of variance	Total	% of variance	
1	12.34	40.87	4.07	13.57	13.57
2	1.67	6.32	3.84	11.94	25.51
3	1.73	5.82	3.47	11.99	37.51
4	1.56	5.23	3.50	11.66	49.17
5	1.36	4.54	2.75	9.15	58.33
6	1.05	3.50	2.13	7.03	65.35
7	1.16	3.00	2.11	6.01	71.37
8	1.11	2.99	2.06	5.07	76.43
9	1.05	2.81	1.67	4.87	81.31

همان‌گونه که در جدول شماره 3 مشخص شده است، حدود 81.5 درصد از واریانس نمرات توسط 9 عامل استخراج شده در تحلیل عاملی تأییدی تبیین می‌شود. همچنین این داده‌ها نشان می‌دهند که پرسشنامه از روایی سازه کافی برخوردار است.

3. نتایج و بحث

3-1. سؤال نخست پژوهش: آیا از نظر دانش‌آموزان، استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین با آثار تربیتی سودمند همراه است؟ با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌ها برای پاسخ‌گویی به این سؤال از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد به جدول 4 نگاه کنید:

جدول 4. نتیجه آزمون داده‌های مربوط به مؤلفه‌های مثبت اثر رسانه‌ها

Table 4. Results of data analysis upon the positive components of media effect

Variables	N	Mean	Hypothetical Mean	t	df	Sig.
Increasing the social relationship of students	288	3.21	3	5.13	287	0.01
Promoting the individual consciousness	288	3.26	3	8.9	287	0.01
Facilitating the second language learning	288	3.23	3	3.31	287	0.01
Optimizing the academic performance	288	2.94	3	-1.01	287	0.31

[12]، محمدپور و همکاران [10] هم‌سو می‌باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت دوسویه بودن تأثیرات رسانه‌های ارتباطی و وجود سایت‌ها، گروه‌ها و کاناهای مختلف تربیتی و ضدتربیتی، آموزنده و منحرف‌کننده، دانش‌آموزان را در معرض حجم گسترده‌ای از اطلاعات قرار می‌دهد که برخی از آن‌ها با معیارها و ضوابط اخلاقی ناهم‌خوان هستند. گاهی مطالب و محتوای این رسانه‌ها، به‌ویژه شبکه‌های ماهواره‌ای، با اهداف خاص و علیه فرهنگ‌های بومی و دینی طراحی می‌شوند، که خود می‌توانند دانش‌آموزان را در معرض تضادهای رفتاری و دوگانگی قرار دهند و منجر به آشفتگی اخلاقی در آنان شوند. آموزش‌های دینی و سنت‌های خانوادگی از یک‌سو دانش‌آموزان را به رعایت چارچوب‌های ارزشی دعوت می‌کند و از سوی دیگر برخی شبکه‌ها و سایت‌ها، دانش‌آموزان را مورد تهاجم فرهنگی قرار می‌دهند و ارزش‌های خانوادگی و ملی-مذهبی را زیر سؤال می‌برند. بنابراین، دانش‌آموزان استفاده‌کننده از این شبکه‌ها در معرض آشفتگی اخلاقی قرار می‌گیرند.

همچنین با توجه به داده‌های ردیف دوم ($t=21.28$) و ($sig=0.01$) مشخص می‌گردد که استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین موجب انزوای دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتیجه تحقیق شفیع‌زاده و همکاران [14]، نوابخش و همکاران [9]، محمدپور و همکاران [10] و موسی‌پور و دُرَتاج [8] هم‌سو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت اعتیاد به رسانه‌های ارتباطی نوین نظیر تلفن همراه، ماهواره و اینترنت موجب می‌شود تا فرد خود را در حصار محدود کرده و دور از دنیای اطراف مشغول وب‌گردی و بازی‌های انفرادی کند. دانش‌آموز ساعت‌ها خلوت می‌گزیند و سر در گوشی همراه خود یا صفحه تلویزیون و رایانه خود فرو می‌برد و از دنیای اطراف خود کاملاً بی‌خبر می‌شود. تداوم این رفتارها منجر به گوشه‌گیری و انزوای دانش‌آموز می‌شود؛ زیرا رفتارهای آنان به تدریج به ویژگی شخصیتی آنان بدل می‌شود.

با توجه به داده‌های ردیف سوم ($t=18.32$ و $sig=0.01$) استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین موجب افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتیجه تحقیق خوش‌خویی و همکاران [12]، محمدپور و همکاران [10] و موسی‌پور و دُرَتاج [8] هم‌سو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت استفاده بیش از حد رسانه‌های نوین و اعتیاد پیدا کردن به این رسانه‌ها، مانع از پرداختن دانش‌آموز به مسائل تحصیلی و تکالیف مدرسه‌ای می‌گردد. دانش‌آموز در معرض حجم انبوهی از اطلاعات که اغلب مضر و اشغال‌کننده ذهن او است، قرار گرفته و این خود می‌تواند

این وسیله دانش‌آموزان را به‌کارگیری این رسانه‌ها بهتر و سریع‌تر و آسان‌تر می‌تواند زبان دوم را بیاموزند.

در نهایت با توجه به داده‌های ردیف چهارم ($t = -1.01$) و ($sig=0.31$) معلوم می‌شود که استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین تأثیر معناداری بر بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ندارد. این یافته با نتایج تحقیق موسی‌پور و دُرَتاج [8] هم‌خوان است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت با توجه به تنوع کاربردهای رسانه‌های نوین ارتباطی و استفاده‌های مختلف دانش‌آموزان از این رسانه‌ها نمی‌توان به‌طور قطعی تأثیر رسانه‌های ارتباطی نوین را بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مثبت یا منفی دانست، نحوه استفاده از این رسانه‌ها و میزان زمان صرف‌شده در استفاده از این رسانه‌ها می‌تواند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را به تأخیر یا به جلو بیندازد. به همین دلیل برای آگاهی از تأثیر دقیق رسانه‌ها بر عملکرد تحصیلی باید به تفکیک و هدف‌مند تأثیر رسانه‌ها را بر موضوع یا درس خاصی مورد بررسی قرار داد.

3-2. سؤال دوم پژوهش: آیا از نظر دانش‌آموزان، استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین با آثار تربیتی زبان‌بار همراه است؟ با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌ها برای پاسخ‌گویی به این سؤال از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد به جدول 5 نگاه کنید:

جدل شماره 5. نتیجه آزمون داده‌های مربوط به مؤلفه‌های منفی اثر رسانه‌ها

Table 5. Results of data analysis upon the negative components of media effect

Variables	N	Mean	Hypothetical Mean	t	df	Sig.
Student's morality disorders	288	3.81	3	20.94	287	0.01
Isolation of students	288	3.71	3	21.28	287	0.01
Drop- out of students	288	3.85	3	18.32	287	0.01
Decrease using of local slangs	288	3.74	3	15.94	287	0.01
Decrease sport activity time between them	288	3.67	3	14.83	287	0.01

با توجه به داده‌های جدول 5، ردیف نخست ($t=20.94$) و ($sig=0.01$) معلوم می‌شود که استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین موجب آشفتگی اخلاقی دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتیجه پژوهش شفیع‌زاده و همکاران [14]، خوش‌خویی و همکاران

با توجه به داده‌های جدول شماره 6 ($t = -11.89$ و $\text{sig} = 0.01$) مشخص می‌شود که بین کارکرد تربیتی سودمند و زیان‌بار رسانه‌های ارتباطی نوین در نظر دانش‌آموزان تفاوت وجود داشته و میزان کارکرد زیان‌بار رسانه‌های ارتباطی نوین برای دانش‌آموزان بیشتر از کارکرد سودمند آن بوده است. این یافته با نتیجه تحقیق شفیع‌زاده و همکاران [14]، خوش‌خویی و همکاران [12]، رحیمیان [11]، هم‌سو می‌باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که رسانه به صرف رسانه بودن اثر سودمند و زیان‌بار خاصی بر مخاطب خود ندارد، بلکه این محتوای موجود در آن و نیز نحوه استفاده از این رسانه است که موجب می‌شود اثرات زیان‌بار رسانه بیش از اثرات سودمند آن جلوه‌گر شود. اگر به دانش‌آموزان آموزش‌های کافی درباره نحوه استفاده و ارزشیابی از محتوای رسانه‌ها داده شود، آنگاه دانش‌آموزان محتوای هر رسانه را ارزیابی و سپس انتخاب می‌کنند و در مورد نحوه استفاده نیز اصول و ضوابط را رعایت می‌کنند. در این صورت است که اثرات زیان‌بار رسانه‌ها کاهش و اثرات سودمند آن‌ها افزایش پیدا می‌کند.

4- نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که از نظر دانش‌آموزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) دارای آثار سودمند و زیان‌بار تربیتی است و آثار زیان‌بار آن به‌طور کلی بیش از آثار سودمند آن است. از جمله آثار سودمند تربیتی رسانه‌های نوین تربیتی، افزایش روابط اجتماعی مفید، ارتقاء آگاهی فردی و تسهیل یادگیری زبان دوم می‌باشد. بنابراین، با توجه تأثیر مثبت استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین بر روابط اجتماعی، آگاهی فردی و تسهیل یادگیری زبان دوم، پیشنهاد می‌گردد معلمان و مسئولین مدرسه طرحی را برای استفاده از این رسانه‌ها در کلاس درس طراحی و مورد استفاده قرار دهند. همچنین معلوم شد که آثار زیان‌بار تربیتی رسانه‌های ارتباطی نوین عبارت‌اند از: ایجاد آشفتگی اخلاقی در دانش‌آموزان، انزوای دانش‌آموزان، افت تحصیلی، کاهش استفاده از لهجه محلی و کم‌شدن زمان فعالیت ورزشی در آنان است. بنابراین با توجه به این یافته پیشنهاد می‌شود که به کودکان شیوه‌های استفاده صحیح از این رسانه‌ها و نیز شیوه ارزشیابی و شیوه‌های انتخاب محتوای رسانه‌ها، در مدرسه آموزش داده شود.

علاوه بر موارد بالا پیشنهاد می‌گردد در مورد آثار تربیتی هر یک از رسانه‌های ارتباطی نوین نظیر: تلفن همراه و شبکه‌های مجازی مربوطه، و همچنین ماهواره و اینترنت، به‌طور جداگانه پژوهش صورت گیرد. نیز پیشنهاد می‌گردد در مورد الگوی صحیح کاربرد تلفن همراه

مانع از پرداختن دانش‌آموز به مسائل تحصیلی گردد و سبب شود تا او از یادگیری مطالب درسی باز ماند و در نتیجه زمینه افت تحصیلی برخی از دانش‌آموزان در اثر استفاده نابه‌جا از رسانه‌های نوین ارتباطی فراهم شود.

با توجه به داده‌های ردیف چهارم ($t = 15.94$ و $\text{sig} = 0.01$) استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین موجب کاهش استفاده از لهجه محلی دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتیجه تحقیق نوابخش و همکاران [9] و محمدپور و همکاران [10] هم‌راستا است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت استفاده فراوان از شبکه‌های ارتباطی و امکانات جانبی رسانه‌های نوین تعامل رود روی اجتماعی را کم می‌کند و استعمال ادبیات حاکم بر این رسانه‌ها موجب تغییر آرام آرام لهجه و گویش‌های محلی می‌شود. در نهایت با توجه به داده‌های ردیف پنجم جدول 5 ($t = 14.83$ و $\text{sig} = 0.01$) معلوم می‌شود که استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین موجب کاهش زمان فعالیت ورزشی دانش‌آموزان می‌شود. این یافته با نتیجه پژوهش شفیع‌زاده و همکاران [14] هم‌سو می‌باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت اعتیاد به رسانه‌های ارتباطی نوین و گوشه‌گیری و انزوای دانش‌آموزان و بیش از حد مجاز وقت صرف‌کردن برای این رسانه‌ها، مانع از حضور اجتماعی فعال دانش‌آموزان و مشارکت آنان در فعالیت‌های ورزشی می‌گردد. استفاده نابه‌جا از رسانه‌ها و نامناسب بودن شکل و میزان استفاده افراد از این رسانه‌ها، گاهی حتی موجب انحراف در اسکلت‌بندی و آسیب‌های جسمانی نیز برای آنان می‌گردد.

3-3. سؤال سوم پژوهش: در مقایسه، کدام آثار استفاده از رسانه‌های نوین (سودمند یا زیان‌بار) برای دانش‌آموزان پررنگ‌تر است؟

با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌ها برای پاسخ‌گویی به سؤال سوم از آزمون t گروه‌های وابسته استفاده شده است، جدول 6 نتایج تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول 6. مقایسه کارکرد سودمند و زیان‌بار رسانه‌های ارتباطی از دیدگاه دانش‌آموزان

Table 5. Comparing between useful and harmful effects of communication media from students' point of view

Variables	Mean	N	SD	t	df	Sig.
Useful effects	3.16	288	0.63	-11.89	287	0.01
Harmful effects	3.76	288	0.57			

- [12] Khoshkhouee, M., Yousefzadeh, M., & Azarioun, P. (2012). Investigating about relationship between size of utilizing from communication media (internet, satellite & Mobil phone) and attitude of girls students of Boualisina University to Hijab. *Two Quart Scientific-Research J. of Religion and Communication*, 20(1), 43-65. [In Persian].
- [13] Abasi-e valadi, M. (2014). *Dishes as a tablecloth on our home roof*. Ghom: JameAtolZahra Publication. [In Persian].
- [14] Shafizadeh, H., Zavareh, S. A., Mohammadbagher, M., & Tajik, M. (2015, March). Investigating about the role of modern technologies on psychological health of students. *Proc of first Nat. conference on Management Ocean. Shiraz: Shiraz University*. [In Persian].
- [15] Koh, H., Hegde, N., and Karamchandani, A. (2014). *Analysis of virtual social networks based on Swot*. Monitor Group and Deloitte Touche Tohmatsu India.
- [16] Toye, F., Barker, K. (2012). Educational works in Internet use. *DisabilRehabil*, 34(11), 894-903.
- [17] Camerini, L., Giacobazzi, M., Boneschi, M., Schulz, P. J., & Rubinelli, S. (2011). *User Model User-adapt Interact*, 21(4-5), 485-511.
- [18] Carter, S.M., & Little, M. (2007). *Impact of the Internet on social relation*. *Qual Health Res*, 17(10), 1316-28.
- [19] Kiesler, S., Cummings, J., & Ruat, R. (2001). *Internet Evolution and Social Impacts*. Retrieved From: <http://www.psy.cmu.edu/faculty/helgesonElisheva>.
- [20] Azari, G. (2011). *Recognizing of Radio audience*. Tehran: General office of education in the college of Seda and Sima. [In Persian].
- [21] Krejcie, R. V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 602-609.
- و فرصت‌ها و تهدیدهای تربیتی آن در بین دانش‌آموزان پژوهش به‌عمل آید.
- مراجع**
- [1] Roch, S. (2013). *How protecting our children against the internet and mobile phone risks*. Translated by Maryam Mashyekh. Tehran: Panjereh Publication. [In Persian].
- [2] Zolfaghari, H. (2012). *A research about problem of women's bad-Hijabi*. Tehran: Avaye Danesh Gostar Publication. [In Persian].
- [3] Malekan, L. (2011). *Moral and social problems in information technology*. Teheran: Etehad-e Atinegar Publication. [In Persian].
- [4] Norman, K. L. (2012). *Cybernetic psychology: Human-computer interaction*. Translated by Fatemeh Vahdatnia. Tehran: Asim Publication. [In Persian].
- [5] Amanlou, H. (2014). *Poisonous dishes*. Tehran: Farhang-e Andishe Publication. [In Persian].
- [6] Ahmadzadeh-e Kermani, R. (2011). *Rethinking about culture and radio*. Tehran: Chapar Publication. [In Persian].
- [7] Hamidian, F. (2003). *Internet and Mobil phone addiction*. Tehran: Ghatreh Publication. . [In Persian].
- [8] Mousapour N., and Dortaj, F. (2008). Evaluating of religious animations in television of Islamic Republic of Iran, *Quart J. of Cultural Researches*, 1(3), 157-182. [In Persian].
- [9] Navabakhsh, M., Hashemnejad, F., & Zadshampour, V. (2010). Investigating about effects of internet and mobile phone on changing of young people's entity, between the ages of 15-29 in Mazandaran province of Iran. *Mag. of Sociology of Young People Studies*, 1(1), 145-170. [In Persian].
- [10] Mohammadpour, A., Naghdi, A., & Naderinejad, B. (2010). Effect of satellite upon cultural entity in Kordistan province of Iran: a case study about Kord student at Sanandaj University. *Two Quart Rev J. of Research about Young People, Culture and Society*, 4, 131-156. [In Persian].
- [11] Rahimian, M. (2012). Investigation about effects of mobile phone upon girls students' behavior, between the age of 16-30 in Semnan province. *Quart J. of Army Knowledge*, 2(6), 31-50. [In Persian].